

## **SPIS TREŚCI**

|                    |          |
|--------------------|----------|
| <b>WSTĘP .....</b> | <b>5</b> |
|--------------------|----------|

### **I. CHARAKTERYSTYKA STOSUNKÓW GOSPODARCZYCH I ROZWÓJ TERYTORIALNY PAŃSTW OD XVII DO XX W.**

|                                                                                                          |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1. Zróżnicowanie ekonomiczne Europy w okresie poprzedzającym<br>pojawienie się państwa nowożytnego ..... | 13 |
| 2. Rewolucja przemysłowa .....                                                                           | 15 |
| 3. Handel .....                                                                                          | 19 |
| 4. Nowożytne rolnictwo .....                                                                             | 20 |
| 5. Koncentracja produkcji .....                                                                          | 21 |
| 6. Główne kierunki ekspansji kolonialnej w XIX i XX wieku .....                                          | 23 |

### **II. ZMIANY SPOŁECZNE OD XVII DO XX W.**

|                                      |    |
|--------------------------------------|----|
| 1. Arystokracja .....                | 27 |
| 2. Mieszczaństwo .....               | 29 |
| 3. Uwłaszczenie chłopów .....        | 30 |
| 4. Robotnicy i warstwy średnie ..... | 37 |

### III. PODSTAWOWE DOKTRYNY PAŃSTWA NOWOŻYTNEGO

|                                                                                            |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1. John Locke (1632–1704) – koncepcja praw naturalnych .....                               | 43 |
| 2. Karol Montesquieu (1689–1755) – koncepcja<br>podziału władzy .....                      | 44 |
| 3. J. Jakub Rousseau (1712–1778) – koncepcja umowy<br>społecznej i suwerenności ludu ..... | 45 |
| 4. Liberalizm .....                                                                        | 46 |
| a) Adam Smith (1723–1790) .....                                                            | 48 |
| b) Beniamin Constant (1767–1830) .....                                                     | 49 |
| c) John Stuart Mill (1806–1873) .....                                                      | 50 |

### IV. ANGLIA OD XVII DO XX WIEKU

|                                                                                          |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1. Anglia od 1603 do 1688 r. ....                                                        | 52 |
| a) Ustawodawstwo Długiego Parlamentu z lat 1641–1648 ...                                 | 54 |
| b) Projekty zmian ustroju angielskiego z lat 1647–1649 .....                             | 57 |
| c) Ustrój republiki angielskiej w latach 1649–1653 .....                                 | 60 |
| d) Anglia w okresie protektoratu (1653–1660) .....                                       | 61 |
| e) Anglia od 1660 do 1688 r. ....                                                        | 64 |
| 2. Anglia w okresie kształtowania się systemu rządów<br>parlamentarnych (XVIII w.) ..... | 67 |
| a) Parlament .....                                                                       | 69 |
| b) Gabinet .....                                                                         | 71 |
| c) Administracja lokalna .....                                                           | 72 |
| d) Wojskowość .....                                                                      | 73 |
| e) Sądownictwo .....                                                                     | 73 |
| 3. Wielka Brytania w XIX i XX w. ....                                                    | 73 |
| a) Król .....                                                                            | 74 |
| b) Parlament .....                                                                       | 75 |
| c) Gabinet .....                                                                         | 77 |
| d) Zasady prawa wyborczego .....                                                         | 79 |

|                                                |    |
|------------------------------------------------|----|
| e) Administracja lokalna .....                 | 80 |
| f) Sądownictwo .....                           | 80 |
| 4. Szkocja, Irlandia i kolonie zamorskie ..... | 85 |
| a) Szkocja .....                               | 85 |
| b) Irlandia .....                              | 85 |
| c) Kolonie zamorskie .....                     | 87 |

## V. STANY ZJEDNOCZONE AMERYKI PÓŁNOCNEJ (OD XVIII DO XX W.)

|                                                                                       |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki Pn. w XVIII w. ....                         | 91  |
| a) Kolonie angielskie w Ameryce Północnej<br>do I połowy XVIII w. ....                | 91  |
| b) Przyczyny wybuchu wojny o niepodległość .....                                      | 96  |
| c) Walka kolonii w Ameryce Północnej z W. Brytanią<br>o niepodległość .....           | 98  |
| 2. Kształtowanie się ustroju Stanów Zjednoczonych<br>Ameryki Pn. w l. 1776–1787 ..... | 100 |
| 3. Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki Pn. ....                                  | 102 |
| 4. Stany Zjednoczone Ameryki Północnej w XIX i XX w. ....                             | 106 |
| a) Ustrój polityczny .....                                                            | 108 |
| b) System partyjny Stanów Zjednoczonych Ameryki Pn. ....                              | 112 |
| c) Sądownictwo .....                                                                  | 113 |

## VI. ROSJA W XIX I XX W.

|                                                                                         |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Rosja od 1801 do 1917 roku .....                                                     | 117 |
| a) Rosja w czasie panowania Aleksandra I (1801–1825) ....                               | 117 |
| b) Rosja pod rządami Mikołaja I (1825–1855) .....                                       | 121 |
| c) Reformy przeprowadzone w Rosji w czasie panowania<br>Aleksandra II (1855–1881) ..... | 122 |
| d) Reakcyjne rządy Aleksandra III (1881–1894) .....                                     | 126 |
| e) Mikołaj II (1894–1917) .....                                                         | 128 |

|                                                                                   |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 2. Rosja od 1917 do 1939 r. ....                                                  | 132 |
| a) Państwo liberalno-demokratyczne (od lutego do październi-<br>ka 1917 r.) ..... | 132 |
| b) Rosja Radziecka od 1917 do 1922 r. ....                                        | 134 |
| c) Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich w latach<br>1922–1939 .....      | 137 |

## VII. NIEMCY W XIX I XX WIEKU

|                                                                  |     |
|------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Związek Reński (1806–1813). ....                              | 143 |
| a) Upadek I Rzeszy i geneza związku Reńskiego. ....              | 143 |
| b) Ustrój Związku Reńskiego. ....                                | 145 |
| 2. Związek Niemiecki (1815–1866). ....                           | 147 |
| a) Powstanie Związku Niemieckiego. ....                          | 147 |
| b) Ustrój Związku Niemieckiego. ....                             | 148 |
| c) Związek Celny. ....                                           | 149 |
| d) Ustrój państw skonfederowanych. ....                          | 149 |
| e) Parlament frankfurcki. ....                                   | 150 |
| f) Upadek Związku Niemieckiego. ....                             | 153 |
| 3. Związek Północno-Niemiecki (1867–1871). ....                  | 154 |
| a) Geneza Związku Północno-Niemieckiego. ....                    | 154 |
| b) Ustrój państwa związkowego w latach 1867–1871. ....           | 154 |
| 4. II Rzesza Niemiecka (1871–1918). ....                         | 156 |
| a) Powstanie i prawny charakter II Rzeszy. ....                  | 156 |
| b) Ustrój II Rzeszy. ....                                        | 158 |
| c) Kulturkampf. ....                                             | 160 |
| 5. Republika Weimarska (1919–1933/45). ....                      | 161 |
| a) Powstanie Republiki Weimarskiej. ....                         | 161 |
| b) Konstytucja Weimarska z r. 1919. ....                         | 162 |
| c) Praktyka konstytucyjna w latach 1919–1933. ....               | 166 |
| 6. Niemcy w okresie dyktatury hitlerowskiej<br>(1933–1945) ..... | 168 |
| a) Geneza III Rzeszy. ....                                       | 168 |

|                                             |     |
|---------------------------------------------|-----|
| b) Kształtowanie się państwa totalitarnego. |     |
| Ustrój III Rzeszy. ....                     | 169 |

## VIII. PRUSY W XIX I XX WIEKU

|                                                                        |     |
|------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Ewolucja ustroju państwa pruskiego. ....                            | 173 |
| 2. Reformy Steina i Hardenberga. ....                                  | 174 |
| a) Reforma stosunków włościańskich. ....                               | 175 |
| b) Reforma administracji centralnej. ....                              | 175 |
| c) Reformy administracji i samorządu terytorialnego. ....              | 176 |
| d) Reforma systemu finansowego ....                                    | 177 |
| e) Reforma sądowa ....                                                 | 178 |
| f) Reforma wojskowa ....                                               | 178 |
| g) Uregulowanie sprawy ludności żydowskiej ....                        | 179 |
| 3. Rewolucja 1848 r. w Prusach ....                                    | 180 |
| 4. Konstytucja państwa pruskiego z r. 1850 ....                        | 182 |
| 5. Praktyka konstytucyjna ....                                         | 184 |
| 6. Przemiany polityczno-ustrojowe w Prusach<br>w latach 1918–1932 .... | 186 |
| 7. Konstytucja Wolnego Państwa Pruskiego z r. 1920 ....                | 186 |

## IX. AUSTRIA W XIX I XX WIEKU

|                                                                                                           |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Cesarstwo Austriackie (1804–1867) ....                                                                 | 189 |
| a) Kontynuacja feudalnej monarchii absolutnej ....                                                        | 189 |
| b) Wystąpienia rewolucyjne w monarchii austriackiej<br>w latach 1848–1849 i ich ustrojowe następstwa .... | 191 |
| c) Powstanie węgierskie (1848–1849) ....                                                                  | 194 |
| d) Ruch narodowy we Włoszech w I połowie XIX wieku ..                                                     | 196 |
| e) Kryzys monarchii w latach sześćdziesiątych XIX w. ....                                                 | 198 |
| 2. Monarchia Austro-Węgierska (1867–1919) ....                                                            | 199 |
| a) Unia realna Austro-Węgierska (1867–1918) ....                                                          | 199 |

|                                                        |     |
|--------------------------------------------------------|-----|
| b) Ustrój monarchii austriackiej .....                 | 200 |
| c) Organy władzy i samorządu w krajach koronnych ..... | 202 |
| 3. Austria po I wojnie światowej .....                 | 203 |
| a) Pierwsza republika (1918–1938) .....                | 203 |
| b) Konstytucja austriacka z r. 1920 .....              | 204 |

## X. FRANCJA W LATACH 1789–1946

|                                                                                    |     |
|------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Monarchia ograniczona (1789–1792) .....                                         | 207 |
| a) Początek rewolucji francuskiej .....                                            | 207 |
| b) Deklaracja praw człowieka i obywatela<br>z 26 VIII 1789 r. ....                 | 208 |
| c) Reformy zarządu terytorialnego i sądownictwa .....                              | 209 |
| d) Uregulowanie stosunku państwa do Kościoła<br>katolickiego .....                 | 210 |
| e) Konstytucja z 14.IX.1791 r. ....                                                | 211 |
| f) Zmierzch panowania Ludwika XVI .....                                            | 213 |
| 2. Okres rządów Konwentu (1792–1793) i dyktatury<br>jakobińskiej (1793–1794) ..... | 214 |
| a) Rządy Konwentu (1792–1793) .....                                                | 214 |
| b) Dyktatura jakobinów (1793–1794) .....                                           | 214 |
| c) Konstytucja jakobińska z r. 1793 .....                                          | 215 |
| 3. Okres Dyrektoriatu (1794/95–1799) .....                                         | 216 |
| a) Rządy Termidorianów .....                                                       | 216 |
| b) Konstytucja dyrektorialna z r. 1795 .....                                       | 217 |
| c) Rządy Dyrektoriatu .....                                                        | 219 |
| 4. Francja w okresie osobistych rządów<br>Napoleona Bonaparte (1799–1814) .....    | 219 |
| a) Konstytucja konsularna z r. 1799 .....                                          | 219 |
| b) Konsulat i cesarstwo .....                                                      | 221 |
| c) Reformy administracji lokalnej .....                                            | 222 |
| d) Reformy sądownictwa .....                                                       | 224 |
| e) Konkordat z r. 1801 .....                                                       | 224 |

|                                                                |     |
|----------------------------------------------------------------|-----|
| 5. Okres Restauracji Burbonów (1814–1830) .....                | 226 |
| a) Karta konstytucyjna z r. 1814 .....                         | 226 |
| b) Praktyka konstytucyjna. Upadek Karola X .....               | 228 |
| 6. Monarchia lipcowa (1830–1848) .....                         | 230 |
| a) Geneza monarchii lipcowej .....                             | 230 |
| b) Karta konstytucyjna z r. 1830 .....                         | 230 |
| c) Kryzys i upadek monarchii lipcowej .....                    | 231 |
| 7. II Republika (1848–1852) .....                              | 233 |
| a) Rewolucja 1848 r. we Francji. Geneza II Republiki .....     | 233 |
| b) Konstytucja 1848 r. ....                                    | 234 |
| c) Praktyka ustrojowa II Republiki i jej upadek .....          | 236 |
| 8. II cesarstwo (1852–1870) .....                              | 237 |
| a) Konstytucja z r. 1852 .....                                 | 237 |
| b) Ewolucja ustrojowa II Cesarstwa i jego upadek .....         | 238 |
| 9. III republika (1870/75–1940) .....                          | 239 |
| a) Narodziny III Republiki .....                               | 239 |
| b) Konstytucja z r. 1875 .....                                 | 240 |
| c) Praktyka ustrojowa III Republiki .....                      | 243 |
| d) Państwo a Kościół .....                                     | 245 |
| 10. Okres przejściowy od III do IV Republiki (1940–1946) ..... | 245 |
| a) “Państwo Francuskie”. Rząd Vichy .....                      | 245 |
| b) Od Komitetu Wolnej Francji do Rządu Tymczasowego ..         | 246 |
| Wykaz zalecanej literatury .....                               | 249 |
| Wykorzystane teksty źródłowe .....                             | 249 |
| Spis treści .....                                              | 251 |
| Spis tabel .....                                               | 258 |

## TABELE

## SPIS TABLIC

|              |                                                                                  |
|--------------|----------------------------------------------------------------------------------|
| TABELA I     | WIELKA BRYTANIA (XIX/XX w.)                                                      |
| TABELA II    | KONSTYTUCJA STANÓW ZJEDNOCZONYCH<br>AMERYKI PN. (17.IX.1787 r.)                  |
| TABELA III   | KONSTYTUCJA ROSYJSKIEJ SOCJALISTYCZNEJ<br>REPUBLIKI RADZIECKIEJ (10.VII.1918 r.) |
| TABELA IV    | KONSTYTUCJA ZWIĄZKU SOCJALISTYCZNYCH<br>REPUBLIK RADZIECKICH (5.XII.1936 r.)     |
| TABELA V     | KONSTYTUCJA II RZESZY NIEMIECKIEJ<br>(16.IV.1871 r.)                             |
| TABELA VI    | KONSTYTUCJA REPUBLIKI WEIMARSKIEJ<br>(11.VIII.1919 r.)                           |
| TABELA VII   | KONSTYTUCJA KRÓLEWSTWA PRUSKIEGO<br>(31.I.1850 r.)                               |
| TABELA VIII  | USTRÓJ MONARCHII AUSTRO-WĘGERSKIEJ<br>(OD 1867 r.)                               |
| TABELA IX    | KONSTYTUCJA REPUBLIKI AUSTRIACKIEJ<br>(1.X.1920 r.)                              |
| TABELA X     | KONSTYTUCJA FRANCUSKA (3.IX.1791 r.)                                             |
| TABELA XI    | USTAWA KONSTYTUCYJNA REPUBLIKI FRAN-<br>CUSKIEJ (24.VI.1793 r.)                  |
| TABELA XII   | KONSTYTUCJA REPUBLIKI FRANCUSKIEJ<br>(22.VIII.1795 r.)                           |
| TABELA XIII  | KONSTYTUCJA REPUBLIKI FRANCUSKIEJ<br>(13.XII.1799 r.)                            |
| TABELA XIV   | KARTA KONSTYTUCYJNA (4.VI.1814 r.)                                               |
| TABELA XV    | KARTA KONSTYTUCYJNA (14.VIII.1830 r.)                                            |
| TABELA XVI   | KONSTYTUCJA REPUBLIKI FRANCUSKIEJ<br>(4.XI.1848 r.)                              |
| TABELA XVII  | KONSTYTUCJA Z 14.I.1852 r.                                                       |
| TABELA XVIII | USTRÓJ III REPUBLIKI FRANCUSKIEJ (od 1875 r.)                                    |